

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՓԵՀԼՈՒԼ ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ

ՀԱՅ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՌԱՄԿՈՐԷՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր ձեռագիրներուն մէջ, թէեւ հազուադէպօրէն, կը հանդիպինք հետաքրքրական կարճ պատմութեան մը որուն վրայ ցարդ ոչ ոք ուշադրութիւն դարձուցած է եւ հազիւ թէ անգամ մը հրատարակուած է, այն ալ ասկէ զրեթէ հարիւր յիսուն տարի առաջ:

Փէիլով Թագաւորի պատմութեան ձեռագիրներուն չեմ հանդիպած ցարդ հրատարակուած հայերէն ձեռագրաց զանազան ցուցակներուն մէջ: Միայն Բրիտանական Թանգարանի ձեռագրաց հայերէն ցուցակին մէջ կան երեք օրինակներ: Ռոնցմէ հնագոյնն է Յուցակին թիւ 150 ժողովածուն, որուն մէջ 159թ.—169թ. կը գտնուի «Վարք եւ ճշնութիւն Փաշլուլ Թաղաւորին», որուն վերջը ձեռագրին զրեւը «Հաճաթ» կը յիշատակագրէ որ պատմութիւնը օրինակած է Ռիկ(1588)ին:

Երկրորդ օրինակ մը կը գտնուի նոյն Թանգարանի ցուցակին թիւ 108 ձեռագրին մէջ, արեւելեան փայլուն թղթայ, որուն էջ 120թ.—125թ. կը գտնուի «Վարք եւ ճշնութիւն Փաշլուլ Թաղաւորին» եւ գրուած է 1680էն առաջ:

Երրորդը նոյն հաւաքման ցուցակին թիւ 113 ձեռագրին մէջ: Թղթայ, որուն էջ 59թ.—75թ. կայ «Յաղագս պատմութեան Փաշլուլ Թաղաւորին»: Զեռագիրը գրուած է ԺԼ. դարու վերջերք:

Չորրորդ՝ իմ 1695ին գրուած տաղարան—ժողովածուին մէջ, աւ խորագրով՝ «Պատմութիւն Փշլուլ Թաղաւորին»: Ասկէ է որ հոս կը հրատարակեմ այդ Պատմութիւնը:

Ասոցմէ զատ ձեռագիրներ ինծի կը մնան անծանօթ, սակայն անտարակոյս—վան բազմաթիւ ձեռագիրներն որոնք ունին այս պատմութիւնը:

Իսկ միակ տպագրութիւնը որ ինծի ծանօթ է, կը գտնուի հատորի մը մէջ որուն տիտղոսն է «Գրքը Պատմութեան: Որ կոչի Պղնձէ Բաղդա»: Եւ Բանք իրատականք եւ օգտակարք՝ խիկարայ իմաստնոյ: Եւ այլ բանք պիտանք:

Տպագրեալ «Ի Թուին Հայոց՝ ՌՄԽԱ (1792). Յունվար Ը(8)ի Տպարանի Յօհաննիսի եւ Պօղոսի»: Անշուշտ ի Կ. Պոլիս:

Այս տպագրութեան էջ 61էն կը սկսի «Պատմութիւն յաղաղ Թաղաւորին» եւ կ'աւարտի էջ 76:

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉԸ ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿ

Ինչպէս որ կը տեսնուի, ոչ մէկ ձեռագիր կամ տպագիր Թարգմանիչին անունը կը յիշէ:

Սակայն Փէիլով Թագաւորի Պատմութեան լեզուն, ոճը ու ձեւը տարակոյս չեն թողուր որ անոր ալ Թարգմանիչը եղած ըլլալու է Պղնձէ Բաղդաքի Թարգմանիչ նկատուած արաբագէտ Առաքել Անեցիին կամ Շիրակավանեցիին, որմէ երազանք մը ունինք արաբերէնէ թարգմանեալ 1222ին:

Իսկ Պատմութեան մէջ ընդլուծեալ «Կաֆա»ները, որոնք շատ կը յիշեցնեն «Բուշակեան» կոչուած «Հայրէն» տաղիկները, անտարակոյս կը պատկանին նոյն զրէին որ հնդինակած է Պղնձէ Բաղդաքի նախ քան Գրիգորիս Աղթամարցիի տաղիկները:

Պղնձէ Բաղդաքի Պատմութիւնը, որուն մասին ուսումնասիրութիւն մը, բնագիրը, Գրիգորիս Աղթամարցիի բոլոր «Կաֆա»ներով ու արդիական Թարգմանութեամբ կ'ը հրատարակեմ Հայրենիք Ամսագրի մէջ (Պոսթն), որոշ է որ ունի «Կաֆա»ներ որոնք հաւանաբար հնդինակուած են Թարգմանութեան ժամանակ, ԺԳ. դարու առաջին կէսին, Առաքել Անեցի Թարգմանիչէն, կամ Իրեն ժամանակակից հայ բանաստեղծէ մը որուն ինչնութիւնը ցարդ կը մնայ մեղի անծանօթ եւ որուն անտարակոյս կը պարտինք Փէիլով Թագաւորի Պատմութեան «Կաֆա»ները:

ԺԶ. դարուն սկիզբը Գրիգորիս Աղթամարցի,

